

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO
35, 168, 170, 214, 217, 218, 234, 381, 418, 426 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO,
KODEKSO PAPILDYMO 17⁴ IR 67¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS PROKURATŪROS ĮSTATYMO NR. I-599 1, 11, 28, 29, 34¹ STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 37¹¹ IR 37¹² STRAIPSNIAIS
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO DĖL EUROPOS SĄJUNGOS
VALSTYBIŲ NARIŲ SPRENDIMŲ BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE TARPUSAVIO
PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO NR. XII-1322 1, 51, 59, 65, 69 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO
PAKEITIMO BEI ĮSTATYMO PAPILDYMO NAUJU XIV SKYRIUMI ĮSTATYMO
PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 35, 168, 170, 214, 217, 218, 234, 381, 418, 426 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 17⁴ ir 67¹ straipsniais įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 1, 11, 28, 29, 34¹ straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 37¹¹ ir 37¹² straipsniais įstatymo projektas (toliau – Prokuratūros įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo Nr. XII-1322 1, 51, 59, 65, 69 straipsnių ir priedo pakeitimo bei įstatymo papildymo nauju XIV skyriumi įstatymo projektas (toliau – Įstatymo dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) parengti:

- siekiant tinkamai suderinti Lietuvos nacionalinės teisės nuostatas su 2017 m. spalio 12 d. Europos Tarybos reglamentu (ES) 2017/1939 (toliau – Reglamentas), kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje.

- siekiant patikslinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (toliau – BPK) vartojamas sąvokas, kurios kyla iš pirminės Europos Sąjungos teisės ir turimas omenyje Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2018 metų birželio 29 d. įsakymu Nr. 1R-111 „Dėl darbo grupės sudarymo“ (teisingumo ministro 2019 metų gegužės 10 d. įsakymo Nr. 1R-164 aktuali redakcija) sudaryta Darbo grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Europos prokuratūros kompetencija bei įgaliojimai atliekant, organizuojant ir kontroliuojant nusikalstamų veikų tyrimą bei vykdant asmenų baudžiamąjį persekiojimą, Lietuvos Respublikos teisės aktuose neregamentuota.

Pažymėtina, kad Reglamentas yra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktas, reglamentuojantis baudžiamojo proceso taisykles, kurios tiesiogiai bus taikomos valstybių narių, tame tarpe ir Lietuvos, nacionalinėje teisėje. Reglamento nuostatose įtvirtinta Europos prokuratūros, kaip Europos Sąjungos baudžiamojo persekiojimo įstaigos, kompetencija atliekant, organizuojant ir kontroliuojant Europos Sąjungos biudžetui kenkiančių nusikalstamų veikų, numatytų 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2017/1371 (toliau – Direktyva 2017/1371) dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis, tyrimą ir vykdant šias nusikalstamas veikas padariusių asmenų baudžiamąjį persekiojimą. Taip pat nustatyti Europos prokuratūros nuolatinių kolegijų (toliau – nuolatinės

kolegijos), Europos prokuroro ir Europos deleguotojo prokuroro kompetencijos ir įgaliojimai baudžiamajame procese, įtvirtintos bendradarbiavimo taisyklės tarpvalstybinių tyrimų srityje.

Pagal Reglamento nuostatas Europos prokuratūra veiks kaip nepriklausoma Europos Sąjungos baudžiamojo persekiojimo įstaiga, kuriai suteikti Direktyvoje 2017/1371 numatytų nusikalstamų veikų tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo įgaliojimai. Pagal Reglamente nustatytas baudžiamojo proceso taisykles, nusikalstamų veikų tyrimą valstybėse narėse vykdys Europos deleguotieji prokurorai vadovaudamiesi Reglamente nustatytais baudžiamojo proceso taisyklėmis ir, kiek tai susiję su klausimais, kuriems šis Reglamentas netaikomas, pagal nacionalinę teisę. Europos prokuratūros kompetencijai priskirtose bylose, Europos deleguotieji prokurorai vykdys prokuroro funkcijas iki baudžiamojo proceso pabaigos nacionaliniuose teismuose, t. y. iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo ir įsiteisėjimo, įskaitant teisę teikti apeliacinį skundą.

Reglamento 10 straipsnyje yra įtvirtinta nuolatinių kolegijų kompetencija, apimanti įgaliojimus stebėti, kontroliuoti ir koordinuoti Europos deleguotųjų prokurorų vykdomus tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą ir jiems vadovauti bei įgaliojimai, peržiūrėjus Europos deleguotojo prokuroro pasiūlytą baudžiamojo proceso užbaigimo sprendimo projektą, priimti atitinkamus sprendimus dėl baudžiamojo proceso pabaigos. Pagal šio straipsnio 3 dalį nuolatinėms kolegijoms suteikti įgaliojimai priimti sprendimus: **dėl bylos perdavimo nacionaliniam teismui** (*pagal Reglamento 36 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis*); **dėl bylos nutraukimo** (*pagal Reglamento 39 straipsnio 1 dalies a–g punktus*); **dėl supaprastintos baudžiamojo proceso persekiojimo procedūros taikymo** (*pagal Reglamento 40 straipsnį*); dėl bylos nukreipimo nacionalinėms institucijoms (*pagal 34 straipsnio 1, 2, 3 arba 6 dalis*); **dėl nutraukto tyrimo atnaujinimo** (*pagal Reglamento 39 straipsnio 2 dalį*). Be šių įtvirtintų kompetencijų, nuolatinėms kolegijos taip pat suteikti įgaliojimai: prireikus **duoti pavedimą Europos deleguotajam prokurorui pradėti tyrimą** tuo atveju, kai tyrimas dėl Europos prokuratūros kompetencijai priskirtos bylos pradėtas nebuvo; pavesti Europos deleguotajam prokurorui pasinaudoti bylos išsireikalavimo teise (*pagal Reglamento 27 straipsnio 6 dalį*); **priskirti bylą** (*pagal Reglamento 26 straipsnio 3 dalį*); **perskirti bylą** (*pagal Reglamento 26 straipsnio 5 dalį arba 28 straipsnio 3 dalį*); patvirtinti Europos prokuroro sprendimą pačiam vykdyti tyrimą (*pagal Reglamento 28 straipsnio 4 dalį*); taip pat priimti sprendimą dėl apeliacinio skundo padavimo išnagrinėjus bylą nacionaliniame teisme (*pagal Reglamento 36 straipsnio 7 dalį*).

Reglamento 12 straipsnyje yra nustatyta Europos prokurorų kompetencija. Pagal šio straipsnio nuostatas, Europos prokurorai bus nuolatinių kolegijų nariai ir vykdys Europos deleguotųjų prokurorų valstybėje narėje atliekamų tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo priežiūrą, Europos deleguotojo prokuroro pasiūlytų proceso sprendimų projektų vertinimą bei pateikimą nuolatinei kolegijai, taip pat atliks Europos deleguotojo prokuroro priimtų procesinių dokumentų peržiūrą taip, kaip nustatyta pagal nacionalinę teisę, t. y. vykdys aukštesniojo prokuroro kompetencijai priskirtą proceso veiklą. Taip pat numatyta, kad Europos prokuroras galės priimti nuolatinės kolegijos kompetencijai priskirtus sprendimus dėl baudžiamojo proceso užbaigimo tais atvejais, kai nuolatinė kolegija nuspręs perduoti savo sprendimų priėmimo įgaliojimus Europos prokurorui (*Reglamento 10 straipsnio 7 dalis*). Be to, *Reglamento 28 straipsnio 4 dalyje* nustatytais išimtiniais atvejais (*kai Europos deleguotasis prokuroras negali vykdyti tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo arba nesilaiko kompetentingos nuolatinės kolegijos arba Europos prokuroro nurodymų*), Europos prokuroras galės pats perimti ir tęsti Europos deleguotojo prokuroro valstybėje narėje atliekamą tyrimą. Atsižvelgiant į šią išimtį, Reglamente yra įtvirtintas reikalavimas užtikrinti, kad tokiais išimtiniais atvejais Europos prokuroras turėtų visus Reglamente ir nacionalinėje teisėje nustatytus Europos deleguotojo prokuroro įgaliojimus, funkcijas ir pareigas.

Reglamento 13 straipsnio nuostatose įtvirtinti Europos deleguotųjų prokurorų įgaliojimai. Šiame straipsnyje numatyta, kad Europos deleguotieji prokurorai savo atitinkamose valstybėse narėse veiks Europos prokuratūros vardu ir bus atsakingi už savo pradėtus, jiems priskirtus arba, naudojantis bylos išsireikalavimo teise, jų perimtus tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą, dalyvaus renkant įrodymus ir įgyvendinant prieinamas teisių gynimo priemones. Taip pat Europos deleguotieji

prokurorai bus atsakingi už bylos perdavimą teismui ir kaltinimo palaikymą bylą nagrinėjant teisme. Pagal Reglamente nustatytas taisykles, Europos deleguotieji prokurorai vykdydami pagal Reglamentą priskirtas funkcijas, turėtų vadovautis Reglamentu bei nacionaline teise ir turi turėti tokius pačius įgaliojimus kaip ir nacionaliniai prokurorai. Todėl Reglamente taip pat yra įtvirtintas reikalavimas užtikrinti, kad Europos deleguotieji prokurorai, neatsižvelgiant į jų ypatingą statusą pagal šį Reglamentą, taip pat būtų savo valstybės narės prokuratūros nariai ir jiems turėtų būti suteikti ne mažesni įgaliojimai kaip nacionaliniams prokurorams.

Taip pat atskiruose Reglamento straipsniuose yra įtvirtintos baudžiamojo proceso taisyklės, nustatančios Europos prokuratūros naudojimosi kompetencija, tyrimų pradėjimo, jų atlikimo bei sprendimų priėmimo pagrindus ir tvarką.

Reglamento 35 straipsnyje yra nustatyta Europos prokuratūros atliekamų tyrimų baudžiamojo proceso užbaigimo tvarka. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu Europos deleguotas prokuroras mano, jog tyrimas baigtas, jis prižiūrinčiam Europos prokurorui pateikia ataskaitą, kurioje išdėstoma bylos santrauka ir sprendimo projektas. Europos deleguotasis prokuroras gali siūlyti užbaigti tyrimą ir **pradėti baudžiamąjį persekiojimą nacionaliniame teisme** (t. y. perduoti bylą teisminiam nagrinėjimui), svarstyti galimybę bylą **nukreipti** (t. y. perduoti tyrimą tęsti nacionalinėms institucijoms), arba **tyrimą nutraukti** ar **taikyti supaprastintą baudžiamojo proceso procedūrą**. Siūlomą Europos deleguotojo prokuroro sprendimo projektą Europos prokuroras pateikia nuolatinei kolegijai, kartu jei jis mano, kad tai būtina, pridėdamas ir savo vertinimą. Taip pat Reglamento 35 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta nuostata, numatanti, kad jeigu nuolatinė kolegija, remdamasi Europos deleguotojo prokuroro pateiktu sprendimo projektu priima vieną iš Reglamento 10 straipsnio 3 dalyje numatytų sprendimų, Europos deleguotasis prokuroras imasi atitinkamų veiksmų. Atsižvelgiant į šią nuostatą, galutinį baudžiamojo proceso sprendimą, po to, kai nuolatinė kolegija patvirtina Europos deleguotojo prokuroro sprendimo dėl baudžiamojo proceso užbaigimo projektą, Europos deleguotasis prokuroras turėtų priimti pagal nacionalinę teisę.

Europos deleguotajam prokurorui pateikus sprendimo **dėl bylos perdavimo nacionaliniam teismui**, projektą (po to, kai atliekamos Reglamento 35 straipsnyje nustatytos procedūros) nuolatinė kolegija galutinį sprendimą priima pagal Reglamento 36 straipsnyje nustatytą tvarką. Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nuolatinė kolegija sprendimą turi priimti per 21 dieną, o jei per šį terminą nuolatinė kolegija sprendimo nepriima, laikoma, jog Europos deleguoto prokuroro pasiūlytas sprendimas yra priimtas. Taip pat nustatyta, kad nuolatinė kolegija negali priimti sprendimo bylą nutraukti, jei Europos deleguotojo prokuroro sprendimo projekte siūloma bylą perduoti teismui. Jei byla priklauso daugiau nei vienos valstybės jurisdikcijai (tarpvalstybinių tyrimų atvejais), pagal šio straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatas, nuolatinė kolegija, atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir Reglamento 26 straipsnyje nustatytus kompetencijos paskirstymo Europos prokuratūroje kriterijus, gali nuspręsti perduoti bylą ne bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro, bet kitos valstybės teismui, taip pat perskirti bylą kitam Europos deleguotajam prokurorui kitoje valstybėje narėje arba sujungti ar išskirti bylas ir kiekvienu atveju parinkti bylą tiriantį Europos deleguotąjį prokurorą.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 170 straipsnio 4 dalies 5 punkte yra įtvirtinta tyrimą organizuojančio prokuroro teisė priimti sprendimą dėl tyrimo užbaigimo ir kaltinamojo akto surašymo. BPK 218 – 220 straipsniuose detalios reglamentuota ikiteisminio tyrimo užbaigimo kaltinamojo akto surašymu ir bylos perdavimo nagrinėti teismui tvarka. Atsižvelgiant į Reglamento ir BPK nuostatas, Europos deleguotasis prokuroras, atlikęs BPK 218 straipsnyje numatytas ikiteisminio tyrimo užbaigimo procedūras ir surašęs kaltinamojo akto projektą, perduotų šį projektą pagal Reglamento 35 straipsnyje nustatytą tvarką nuolatinei kolegijai. Nuolatinei kolegijai patvirtinus kaltinamojo akto projektą, Europos deleguotasis prokuroras, vadovaudamasis BPK 220 straipsnio nuostatomis, pasirašytą kaltinamąjį aktą su visa bylos medžiaga perduotų teismui. Taip pat pažymėtina, kad Reglamento 26 straipsnio 5 dalies b punkte yra numatyta nuolatinės kolegijos kompetencija, pasikonsultavus su Europos prokurorais ir (arba) Europos deleguotais prokurorais, iki bus priimtas sprendimas vykdyti baudžiamąjį persekiojimą pagal

Reglamento 36 straipsnį, t. y. iki byla bus perduota nagrinėti į teismą, priimti sprendimą sujungti ar atskirti bylas (kai keliuose valstybėse narėse atliekami susiję tyrimai). BPK 170 straipsnio 4 dalies 1 punkte yra įtvirtinti tyrimą organizuojančio prokuroro įgaliojimai priimti sprendimus dėl tyrimų sujungimo ir atskyrimo. Todėl, siekiant tinkamai suderinti Reglamento nuostatas su baudžiamojo proceso įstatymu, būtina papildyti BPK nuostatas, reglamentuojančias ikiteisminio tyrimo užbaigimą kaltinamojo akto surašymu ir numatyti, kad bylose, kuriose kompetentinga institucija yra paskirta Europos prokuratūra, baudžiamojo proceso užbaigimas surašant kaltinamąjį aktą, turėtų vykti pagal BPK ir Reglamento taisykles. Taip pat derintinos Reglamento ir BPK nuostatos, nustatančios tyrimą organizuojančio prokuroro kompetenciją dėl tyrimų sujungimo ar atskyrimo.

Reglamento 39 straipsnio 1 dalies a–g punktuose yra įtvirtinti baudžiamojo proceso nutraukimo pagrindai bei nustatyta, kad jeigu pagal bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybės narės teisę baudžiamasis persekiojimas tapo neįmanomas, nuolatinė kolegija, remdamasi bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro pagal 35 straipsnio 1 dalį pateikta ataskaita, nusprendžia nutraukti asmeniui iškeltą bylą dėl bet kurios iš 39 straipsnio 1 dalies a–g punktuose nurodytų priežasčių. Reglamento 39 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kad nutrauktas tyrimas nėra kliūtis tolesniam tyrimui remiantis naujais faktais, kurie nebuvo žinomi sprendimo nutraukti tyrimą priėmimo metu. Sprendimą atnaujinti tyrimus remiantis tokiais naujais faktais priima kompetentinga nuolatinė kolegija. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į Reglamento 35 straipsnyje įtvirtintą nuostatą, numatančią, kad nuolatinei kolegijai patvirtinus Europos deleguotojo prokuroro sprendimo (tame tarpe ir dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo) projektą, Europos deleguotasis prokuroras „imasi atitinkamų veiksmų“, galutinį baudžiamojo proceso sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo arba nutraukto tyrimo atnaujinimo, Europos deleguotasis prokuroras turėtų priimti pagal BPK nustatytas proceso taisykles. BPK 170 straipsnio 4 dalies 3 ir 4 punktuose įtvirtinti tyrimą organizuojančio prokuroro įgaliojimai dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo (išskyrus 214 straipsnio 1 dalyje numatytus atvejus, kai ikiteisminis tyrimas nutraukiamas ikiteisminio teisėjo sprendimu) ir nutraukto tyrimo atnaujinimo. BPK 212 – 214 straipsniuose nustatyti ikiteisminio tyrimo nutraukimo pagrindai bei tvarka, o BPK 217 straipsnis detalizuoja nutraukto ikiteisminio tyrimo atnaujinimo tvarką. Todėl, siekiant tinkamai suderinti Reglamento nuostatas su baudžiamojo proceso įstatymu, būtina papildyti BPK nuostatas, reglamentuojančias ikiteisminio tyrimo nutraukimo ir nutraukto tyrimo atnaujinimo tvarką, nustatant, kad bylose, kuriose kompetentinga institucija yra paskirta Europos prokuratūra, nutraukiant ir atnaujinant nutrauktą ikiteisminį tyrimą turėtų būti vadovaujamosi BPK ir Reglamente nustatyta tvarka.

Reglamento 40 straipsnyje yra nustatytos supaprastintų baudžiamojo persekiojimo procedūrų taikymo taisyklės. Šiame straipsnyje numatyta, kad jei pagal nacionalinę teisę yra numatyta galimybė taikyti supaprastintą baudžiamojo persekiojimo procedūrą, Europos deleguotasis prokuroras gali nuolatinei kolegijai pasiūlyti taikyti tą procedūrą, laikantis nacionalinėje teisėje numatytų taisyklių. Nuolatinė kolegija Europos deleguotojo prokuroro pasiūlytą sprendimą priima atsižvelgdama į <...> *nusikalstamos veikos sunkumą, remiantis visų pirma padaryta žala; asmens, kuris įtariamas padaręs nusikalstamą veiką, pasirengimą atlyginti neteisėto elgesio sukeltą žalą; naudojant tą procedūrą būtų laikomasi šiame reglamente išdėstytų Europos prokuratūros bendrųjų tikslų ir pagrindinių principų* <...>. Jei nuolatinė kolegija pasiūlymui pritaria, bylą tiriantis Europos deleguotasis prokuroras taiko supaprastintą baudžiamojo persekiojimo procedūrą, laikydamasis nacionalinėje teisėje numatytų sąlygų. BPK XXXI skyriuje yra reglamentuojamas bylų supaprastintas procesas, numatantis prokuroro teisę nuspręsti užbaigti baudžiamąjį procesą teismo baudžiamuoju įsakymu ar pagreitinu proceso tvarka. Todėl, siekiant tinkamai suderinti Reglamento ir BPK nuostatas, reglamentuojančias supaprastinto baudžiamojo proceso taisykles, tikslinga papildyti BPK nuostatas, susijusias su baudžiamojo proceso užbaigimu teismo baudžiamuoju įsakymu ir pagreintu procesu, nustatant, kad bylose, kuriose kompetentinga institucija yra paskirta Europos prokuratūra, bylų supaprastintas procesas turėtų vykti pagal BPK ir Reglamente nustatytą tvarką.

Kalbant apie bendradarbiavimą su tvirtesniame bendradarbiavime dėl Europos prokuratūros įsteigimo dalyvaujančiomis valstybėmis narėmis, pažymėtina, kad Reglamento 31 straipsnyje numatytos taisyklės, taikomos tarpvalstybiniais tyrimams. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Europos deleguotieji prokurorai glaudžiai bendradarbiauja padėdami vieni kitiems ir reguliariai tarpusavyje konsultuodamiesi tarpvalstybinių bylų atvejais. Kai procesinių prievartos priemonių turi būti imamasi valstybėje narėje, kuri nėra bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybė narė, minėtas Europos deleguotasis prokuroras priima sprendimą dėl tokios priemonės patvirtinimo ir paveda ją tos valstybės narės, kurioje ji turi būti įvykdyta, Europos deleguotajam prokurorui. Reglamento 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bylą tiriantis Europos deleguotasis prokuroras gali pavesti bet kurias procesines prievartos priemones, kurias jis gali taikyti pagal 30 straipsnį (pavyzdžiui, kratą, poėmį, elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolę, jos fiksavimą ir kaupimą ir pan.). Tokių priemonių pagrindimą ir patvirtinimą reglamentuoja bylą tiriančio Europos deleguotojo prokuroro valstybės narės teisė. Jei bylą tiriantis Europos deleguotasis prokuroras paveda procesines prievartos priemones vienam ar keliems kitos valstybės narės Europos deleguotiesiems prokurorams, jis tuo pačiu metu apie tai praneša savo prižiūrinčiam Europos prokurorui.

Tarpvalstybinių tyrimų atveju, esant Europos prokuratūros kompetencijai, paprastai nebus taikomos dabar egzistuojančios taisyklės skirtos tarptautiniam bendradarbiavimui (tarpusavio sprendimų pripažinimui) (išskyrus Europos arešto orderio atvejus), t. y. susižinojimas vyks tiesiogiai tarp Europos deleguotųjų prokurorų: tiriančio ir padedančio. Kaip sakoma Reglamento preambulėje, tarpvalstybinėse bylose bylą tiriantis Europos deleguotasis prokuroras turėtų galėti pasikliauti padedančiais Europos deleguotais prokurorais, kai reikia imtis procesinių prievartos priemonių kitose valstybėse narėse. Kaip minėta, tiriančiam Europos deleguotajam prokurorui prireikus procesinės prievartos priemonės, minimos Reglamento 30 straipsnyje, pastarasis tokios priemonės atlikimą galėtų pavesti vienos ar kelių valstybių narių Europos deleguotiesiems prokurorams (ir tuo pačiu metu praneštų savo prižiūrinčiam Europos prokurorui). Esant tokiam pavedimui padedantis Europos deleguotasis prokuroras pats atlieka prašomą priemonę arba paveda tai padaryti kompetentingoms savo šalies institucijoms.

Kalbant apie bendradarbiavimą su tvirtesniame bendradarbiavime dėl Europos prokuratūros įsteigimo nedalyvaujančiomis valstybėmis narėmis, minėtina Reglamento 105 straipsnio 3 dalis, kurioje teigiama, kad jeigu nėra teisinio dokumento dėl Europos prokuratūros ir Europos Sąjungos valstybių narių, kurios nedalyvauja tvirtesniame bendradarbiavime Europos prokuratūros įsteigimo srityje, bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose ir asmenų perdavimo, valstybės narės praneša apie Europos prokuratūrą kaip apie kompetentingą instituciją taikytinų Sąjungos aktų dėl teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose įgyvendinimo tikslu Europos prokuratūros kompetencijai priklausančių bylų atžvilgiu jų santykiuose su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis, nedalyvaujančiomis tvirtesniame bendradarbiavime Europos prokuratūros įsteigimo srityje.

Vadovaujantis Reglamento 99 straipsniu, su sustiprintame bendradarbiavime nedalyvaujančiomis valstybėmis narėmis Europos prokuratūra gali sudaryti darbinius susitarimus, tačiau jų nesant, būtų taikomos dabar egzistuojančios nuostatos su teikiamais pakeitimais.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymų projektais siekiama užtikrinti Reglamento nuostatų suderinamumą su Lietuvos Respublikos teisės aktais.

Dėl baudžiamojo proceso įstatymo projekto

1. Įstatymo projekto 1 straipsniu siūloma papildyti BPK 17⁴ straipsniu ir įtvirtinti Europos prokuratūros, kaip Europos Sąjungos baudžiamojo persekiojimo įstaigos, atliekančios,

organizuojančios ir kontroliuojančios nusikalstamų veikų tyrimą ir vykdančios asmenų baudžiamąjį persekiojimą, statusą, nustatant, kad Europos prokuratūra Reglamente nustatytą kompetenciją nusikalstamų veikų tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo srityje įgyvendina per Europos prokuratūros vardu Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančius Europos deleguotąjį prokurorą ir Europos prokurorą. Atsižvelgiant į Reglamento 10 straipsnio nuostatos įtvirtintus nuolatinių kolegijų įgaliojimus duoti Europos deleguotajam prokurorui privalomus nurodymus dėl atliekamų tyrimų, taip pat įgaliojimus dėl galutinių kai kurių baudžiamojo proceso sprendimų priėmimo ar šių sprendimų įgaliojimų perdavimo Europos prokurorui, siūloma BPK įtvirtinti ir šią nuolatinių kolegijų kompetenciją. Atsižvelgiant į tai, kad Europos prokuratūros kompetencijai priskirtus nusikalstamų veikų tyrimus ir baudžiamąjį persekiojimą Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdys Europos deleguotasis prokuroras arba Reglamento 28 straipsnio 4 dalyje nustatytais išimtiniais atvejais – Europos prokuroras, taip pat atsižvelgiant į tai, jog tam tikrais atvejais Reglamento nuostatos baudžiamajame procese gali būti taikomos tiesiogiai, siūloma nustatyti, kad Europos deleguotasis prokuroras ir Europos prokuroras atliekant ikiteisminį tyrimą ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą teismuose, prokuroro funkcijas vykdo ir priima sprendimus vadovaujantis BPK nustatytais baudžiamojo proceso ir Reglamento taisyklėmis.

2. Atsižvelgiant į Reglamente nustatytas baudžiamojo proceso taisykles, numatančias, jog Europos deleguotasis prokuroras (o išimtiniais, Reglamento 28 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais ir Europos prokuroras) ikiteisminį tyrimą organizuos ir ikiteisminio tyrimo veiksmus atliks pagal nacionalinę teisę, **Įstatymo projekto 2 straipsniu** siūloma papildyti BPK 35 straipsnio nuostatas ir išplėsti šiame straipsnyje įtvirtintą prokuroro sąvoką, numatant, kad baudžiamajame procese prokuroru taip pat yra ir Europos deleguotasis prokuroras ir Europos prokuroras. Šiuo pakeitimu Europos deleguotajam prokurorui ir Europos prokurorui (kuris Europos deleguotajam prokurorui bus aukštesniuoju prokuroru), jei šis pagal Reglamentą vykdytų Europos deleguotojo prokuroro funkcijas, bus suteikti BPK įtvirtinti prokuroro įgaliojimai, kaip to reikalauja Reglamento nuostatos.

3. Atsižvelgiant į Reglamente nustatytas tarptautinio bendradarbiavimo taisykles tiriant Europos prokuratūros kompetencijai priskirtas bylas, **Įstatymo projekto 3 straipsniu** siūloma papildyti BPK nauju 67¹ straipsniu, numatant, kad tiriant, Europos prokuratūros kompetencijai priskirtas bylas susižinojimas su užsienio valstybių įstaigomis ir tarptautinėmis organizacijomis vyksta Reglamento, BPK ir įstatymų nustatyta tvarka. Jeigu ikiteisminio tyrimo metu ar nagrinėjant bylą teisme, dėl kurios kompetentinga institucija yra Europos prokuratūra, reikalinga susižinoti užsienio valstybėmis, tai vyksta vadovaujantis tiesiogiai taikant Reglamento, BPK ir kitų įstatymų nuostatas. Bendradarbiaujant su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis (dalyvaujančiomis ir nedalyvaujančiomis tvirtesniame bendradarbiavime dėl Europos prokuratūros įsteigimo), reikėtų remtis ir Įstatymu dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo. Bendradarbiaujant su trečiosiomis (ne Europos Sąjungos) šalimis, bus taikomos Konvencijos, tačiau jų taikymo atveju turės būti daromi visų valstybių narių pareiškimai dėl Europos prokuratūros kaip kompetentingos institucijos trečiųjų šalių atžvilgiu.

4. Atsižvelgiant į Reglamento 10 straipsnyje įtvirtintus nuolatinių kolegijų įgaliojimus ir Reglamento 26 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas taisykles dėl Europos prokuratūros kompetencijai priskirtų nusikalstamų veikų tyrimo pradėjimo, **Įstatymo projekto 4 straipsniu** siūloma papildyti BPK 168 straipsnį ir įtvirtinti nuolatinės kolegijos įgaliojimus duoti Europos deleguotajam prokurorui nurodymą pradėti ikiteisminį tyrimą, jei tyrimas nebuvo pradėtas. Siūlomos BPK 168 straipsnio nuostatos būtų taikomos tais atvejais, kai Europos deleguotajam prokurorui priėmus sprendimą atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamos veikos ar patvirtinus ikiteisminio tyrimo pareigūno priimtą nutarimą atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą, ar atmetus asmens, pateikusio pareiškimą ar pranešimą dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, skundą, nuolatinė kolegija nuspręstų, jog nusikalstamos veikos tyrimas turi būti pradėtas (pavyzdžiui, atsižvelgiant į tarpvalstybinių tyrimų interesus).

5. Siekiant užtikrinti BPK suderinamumą su Reglamento nuostatomis, kuriose reglamentuojama atskirų baudžiamojo proceso sprendimų priėmimo tvarka bei Reglamento 10 straipsnio nuostatomis, kuriose nustatyti nuolatinių kolegijų įgaliojimai peržiūrėjus Europos deleguotojo prokuroro pasiūlytą baudžiamojo proceso užbaigimo sprendimo projektą priimti sprendimus: dėl bylos perdavimo nacionaliniam teismui (*pagal Reglamento 36 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis*); dėl bylos nutraukimo (*pagal Reglamento 39 straipsnio 1 dalies a–g punktus*); dėl nutraukto tyrimo atnaujinimo (*pagal Reglamento 39 straipsnio 2 dalį*), dėl bylos priskyrimo (*pagal Reglamento 26 straipsnio 3 dalį*) ir bylos atskyrimo (*pagal Reglamento 26 straipsnio 5 dalį arba 28 straipsnio 3 dalį*), **Istatymo projekto 5 straipsniu** siūloma papildyti BPK 170 straipsnį ir įtvirtinti Europos deleguotojo prokuroro ar Europos prokuroro (tais atvejais, kai esant Reglamente nustatytiems pagrindams Europos prokuroras vykdys Europos deleguotojo prokuroro funkcijas) įgaliojimus, suteikiančius teisę priimti šio straipsnio 4 dalies 1, 3, 4 ir 5 punktuose numatytus sprendimus (kas šiuo metu priskiriama išimtinai nacionalinio prokuroro įgaliojimams). Taip pat siūloma BPK 170 straipsnį papildyti nuostata, kad priimdamas šiuos sprendimus Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras, vadovaujasi šiame Kodekse ir Reglamente nustatytais taisyklėmis.

6. Siekiant suderinti Reglamento nuostatų, nustatančių baudžiamojo proceso sprendimo dėl bylos nutraukimo (*pagal Reglamento 39 straipsnio 1 dalies a–g punktus*) priėmimo pagrindus ir tvarką su BPK nuostatomis, reglamentuojančiomis ikiteisminio tyrimo nutraukimo pagrindus ir tvarką, **Istatymo projekto 6 straipsniu** siūloma papildyti BPK 214 straipsnį 8 dalimi, numatant, kad Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras (tais atvejais, kai Europos prokuroras vykdys Europos deleguotojo prokuroro funkcijas) nutraukdamas ikiteisminį tyrimą, vadovaujasi BPK 212-214 straipsniuose nustatyta tvarka ir Reglamento taisyklėmis.

7. Siekiant suderinti Reglamento nuostatų, nustatančių baudžiamojo proceso sprendimo dėl nutraukto tyrimo atnaujinimo (*pagal Reglamento 39 straipsnio 2 dalį*) tvarką su BPK 217 straipsnio nuostatomis, reglamentuojančiomis nutraukto ikiteisminio tyrimo atnaujinimo tvarką, **Istatymo projekto 7 straipsniu** siūloma papildyti BPK 217 straipsnį nauja dalimi, nustatant, jog Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras (tais atvejais, kai Europos prokuroras vykdys Europos deleguotojo prokuroro funkcijas) atnaujindamas ikiteisminį tyrimą vadovaujasi šiame BPK straipsnyje ir Reglamente nustatytais taisyklėmis.

8. Siekiant suderinti Reglamento nuostatų, nustatančių baudžiamojo proceso sprendimo dėl bylos perdavimo nacionaliniam teismui (*pagal Reglamento 36 straipsnio 1, 3 ir 4 dalis*) priėmimo pagrindus ir tvarką su BPK 218 straipsnio nuostatomis, reglamentuojančiomis ikiteisminio tyrimo pabaigą kaltinamojo akto surašymu, **Istatymo projekto 8 straipsniu** siūloma papildyti BPK 218 straipsnį nauja dalimi, nustatant jog Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras (tais atvejais, kai šis vykdys Europos deleguotojo prokuroro funkcijas) surašydamas kaltinamąjį aktą vadovaujasi BPK 219 straipsnyje nustatyta tvarka ir Reglamente nustatytais taisyklėmis.

9. Siekiant suderinti Reglamento nuostatų, nustatančių baudžiamojo proceso sprendimo dėl supaprastintos baudžiamojo proceso persekiojimo procedūros taikymo (*pagal Reglamento 40 straipsnį*) priėmimo pagrindus ir tvarką su BPK nuostatomis, reglamentuojančiomis bylų supaprastintą procesą, t. y. BPK 418 straipsnyje nustatytą baudžiamojo proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu bei BPK 426 straipsnyje numatytą bylos užbaigimo pagreitintu procesu tvarką, **Istatymo projekto 11 ir 12 straipsniais** siūloma papildyti BPK 418 straipsnį nauja dalimi numatant, kad Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras (tais atvejais, kai Europos prokuroras vykdys Europos deleguotojo prokuroro funkcijas) surašydamas pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu vadovaujasi BPK 418-419 straipsniuose nustatyta tvarka bei Reglamento taisyklėmis, taip pat papildyti BPK 426 straipsnį nauja dalimi, numatant, kad Europos deleguotasis prokuroras ar Europos prokuroras surašydamas pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinto proceso tvarka vadovaujasi BPK 426-427 straipsniuose nustatyta tvarka ir Reglamente nustatytais taisyklėmis.

10. Siekiant patikslinti BPK vartojamas sąvokas, kurios kyla iš pirminės Europos Sąjungos teisės ir turimas omenyje Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas (galiojančiame BPK vartojama „preliminaraus nutarimo“ sąvoka), **Įstatymo projekto 9 ir 10 straipsniais** tikslinamos BPK 234 straipsnio 5 dalies 4 punkto ir 381 straipsnio 3 dalies nuostatos. Sąvoka „prejudicinis sprendimas“ vartojama Europos Sąjungos sutarties 19 straipsnio, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 256 ir 267 straipsniuose, kuri nuosekliai vartojama ir nacionaliniuose teisės aktuose (Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnyje, Teismų įstatymo 33 straipsnyje, Konstitucinio Teismo įstatymo 28 straipsnyje).

11. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai padaryti, siekiant tinkamai suderinti nacionalinę teisę su Reglamento nuostatomis, Įstatymų projektu taip pat siūloma papildyti BPK priedą nauju punktu, patvirtinančiu baudžiamojo proceso įstatymo nuostatų suderinamumą su minėtu Europos Sąjungos teisės aktu.

Dėl Prokuratūros įstatymo projekto

Siūlomais pakeitimais siekiama įgyvendinti Reglamentą. Atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas yra tiesioginio taikymo teisės aktas, siūloma sprendžiant dėl nacionalinio reguliavimo apimtį vadovautis principu, kad įstatymu reglamentuojama tiek, kiek atitinkamų klausimų nereglamentuoja Europos Sąjungos teisės aktai.

Tuo tikslu Prokuratūros įstatymo projekte siūloma įtvirtinti Europos deleguotojo prokuroro, statusą, jo veiklos reglamentavimą, procesinės veiklos kontrolę ir įgaliojimus Lietuvos Respublikos teritorijoje, kiek šių klausimų nereglamentuoja Reglamentas. Taip pat nustatoma Europos prokuroro kaip aukštesniojo prokuroro kompetencija ir įgaliojimai vykdant Europos deleguotojo prokuroro funkcijas.

Priėmus siūlomus Įstatymo Nr. I-599 pakeitimus, būtų įteisinta galimybė prokurorui eiti kitas – Europos deleguotojo prokuroro – pareigas ir už tai gauti atlyginimą, taip pat laiką, dirbtą Europos Sąjungos institucijose, įskaityti į tarnybos prokuroru stažą. Be to, siekiant Europos prokurorui užtikrinti garantijas, susijusias su prokuroro karjera, siūloma numatyti galimybę atleistam iš Europos prokuroro pareigų buvusiam prokurorui būti paskirtam į tokias pačias ar žemesnes prokuroro pareigas.

Dėl Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo įstatymo projekto

Pakeitimais tarpvalstybinio susižinojimo srityje siūloma įtvirtinti nuostatas, skirtas susižinojimui, vyksiančiam Europos prokuratūrai pradėjus savo veiklą, ypač atkreipiant dėmesį į sustiprintame bendradarbiavime dalyvaujančių ir nedalyvaujančių valstybių narių teisinį statusą.

1. Įstatymo dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo projekte siūloma, įvertinus Reglamento tiesioginį taikymą, įtvirtinti bendras taisykles, vadovaujantis kuriomis akcentuojamas tiesioginis susižinojimas tarp Europos deleguotųjų prokurorų, kai valstybės narės dalyvauja tvirtesniame bendradarbiavime dėl Europos prokuratūros įsteigimo, ir kuriomis akcentuojamas esamas teisinis reguliavimas, taikant Įstatyme dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo įtvirtintas tarpusavio pripažinimo priemones, kai bendradarbiaujama su valstybėmis narėmis, nedalyvaujančiomis tvirtesniame bendradarbiavime dėl Europos prokuratūros įsteigimo (siūlomas **Įstatymo dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo projekto 6 straipsnis**).

2. Akcentuotina tai, kad bendradarbiavimo su sustiprintame bendradarbiavime nedalyvaujančiomis valstybėmis narėmis atveju, nepaisant to, kad bus taikoma jau egzistuojanti tarpusavio pripažinimo dokumentų pripažinimo ir vykdymo, taip pat asmenų išdavimo tvarka, yra daromi pakeitimai, susiję su Europos prokuratūros nepriklausomumo užtikrinimu, suteikiant galias Europos deleguotajam prokurorui (kuris yra Europos prokuratūros valstybinė išraiška) pačiam

tiesiogiai spręsti dėl ikiteisminio tyrimo metu aktualių tarpusavio pripažinimo dokumentų pripažinimo ir vykdymo, taip pat jų išdavimo (**Įstatymo dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo projekto 2, 3, 4, 5 straipsnių pakeitimai**). Be to, Europos prokuratūra tokiais atvejais bus notifikuojama kaip kompetentinga institucija.

3. Pastebėtina, kad Įstatymo dėl sprendimų tarpusavio pripažinimo ir vykdymo projekte minimos naujos teisės aktuose anksčiau nevertotos sąvokos, įskaitant Europos prokuratūrą, Europos deleguotąjį prokurorą. Jos šiame įstatyme nėra apibrėžiamos, kadangi yra taikoma dokumentų visuma: tiesiogiai taikomas Reglamentas, BPK, taip pat minėtas ir kiti įstatymai. Taikant teisės aktus sistemiskai, terminų apibrėžimas nėra reikalingas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatoma, kad įstatymų projektai neturės neigiamų pasekmių, kadangi jų nuostatomis siekiama užtikrinti Lietuvos nacionalinės teisės aktų ir Reglamento nuostatų visišką suderinamumą.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Europos prokuratūrai pradėjus veiklą, tikėtinas efektyvesnis nusikalstamų veikų, susijusių su Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu, ištyrimas, kas turėtų teigiamai įtakoti kriminogeninę situaciją bei korupciją.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų priėmimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymų projektus kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymų projektais atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymams įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

14. Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „*Baudžiamojo proceso kodeksas*“, „*Europos prokuratūra*“, „*Europos prokuroras*“, „*Europos deleguotasis prokuroras*“, „*Europos Sąjungos finansiniai interesai*“, „*prejudicinis sprendimas*“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

 Teisingumo ministras
Elvinas Jankevičius
2020 03 06